

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Hubáčka a soudců JUDr. Elišky Cihlářové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **I. V.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2009, č. j. 9 Ca 327/2008 – 13,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce I. V. se podanou kasační stížností domáhá u Nejvyššího správního soudu vydání rozsudku, kterým by bylo zrušeno usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2009, č. j. 9 Ca 327/2008 - 13, a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Městský soud v Praze (dále též „městský soud“) usnesením ze dne 16. 1. 2009, č. j. 9 Ca 327/2008 - 13, jednak zamítl žádost žalobce I. V. ze dne 17. 9. 2008, o osvobození od soudních poplatků za podanou správní žalobu proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 6. 6. 2008, č. j. MV-36221/VS-2008, kterým byl zamítnut rozklad žalobce proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 20. 3. 2008, č. j. OAM-203-7/TP-2008, jímž byla zamítnuta žádost žalobce o povolení trvalého pobytu, a jednak zamítl návrh žalobce ze dne 17. 9. 2008 o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o podané žalobě. Městský soud při svém rozhodování vyšel z ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), podle něhož může být osvobozen od soudních poplatků ten účastník řízení, který doloží, že nemá dostatečné prostředky. Žalobci byla proto z tohoto důvodu zaslána městským soudem výzva ze dne 21. 10. 2008, aby do 10 dnů od doručení doložil své majetkové poměry. Za tím účelem mu městský soud zaslal k vyplnění i formulář o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech s tím, aby současně sdělil, z jakých prostředků hradí náklady nutně spojené s jeho pobytem v České republice. Žalobce však na tyto výzvy nijak nereagoval a

městskému soudu nedoložil ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., že nemá dostatečné prostředky. Tento soud proto žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků zamítl. Z ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s. vyplývá, že žalobci může být ustanoven zástupce pro řízení zásadně tehdy, pokud tento účastník řízení vůbec splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Jelikož žalobce ze shora uvedených důvodů tento předpoklad nesplnil, nemohl mu městský soud ustanovit zástupce z řad advokátů. Tento soud proto zamítl i návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti.

Proti tomuto usnesení městského soudu podal žalobce jako stěžovatel (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, kterou obsahově opřel o ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Stěžovatel předně namítl, že napadené usnesení městského soudu, pokud jde o neosvobození od soudních poplatků, vykazuje znaky nesprávného posouzení právní otázky soudem, neboť nebyly splněny podmínky pro zamítnutí jeho žádosti. Vzhledem k časové tísní a nedostatečné orientaci v právním řádu České republiky uvede konkrétní skutečnosti v dodatečné lhůtě k výzvě soudu. Pokud jde o neustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě, jeho finanční situace mu nedovolovala nechat se zastupovat advokátem bez jeho ustanovení. Jelikož nemá dostatek finančních prostředků, žádá o osvobození od soudních poplatků za kasační stížnost a o ustanovení advokáta. Současně navrhuje, aby jeho kasační stížnosti byl přiznán odkladný účinek. V České republice má trvalou známost a výkon rozhodnutí správního orgánu a rozsudku městského soudu by pro něho znamenal nenahraditelnou újmu. Ostatně přiznání odkladného účinku kasační stížnosti se žádným způsobem nedotkne nabytých práv třetích osob a nebylo by ani v rozporu s veřejným zájmem. Navrhuje proto, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení městského soudu, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížnosti napadené usnesení městského soudu při vázanosti rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není opodstatněná.

Nejvyšší správní soud především netrvá, pokud jde o podmínky řízení o této kasační stížnosti, na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, dostupný na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud nemůže přisvědčit stížním bodům, v nichž stěžovatel vznáší jen výhrady, které nesměřují k pravé podstatě věci.

Z již uvedeného vyplývá, že jediným a společným důvodem pro vydání napadeného usnesení městského soudu, kterým byly zamítnuty žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě a návrh stěžovatele o ustanovení zástupce z řad advokátů v tomtéž

řízení byla skutečnost, že stěžovatel jako žalobce přes výzvu městského soudu ze dne 21. 10. 2008 vůbec ničím nedoložil, že nemá dostatečné prostředky k zaplacení soudních poplatků (nedoložení těchto prostředků se pak promítlo v tom, že stěžovateli nebylo možno ani ustanovit pro řízení o žalobě zástupce z řad advokátů z důvodu nesplnění zákonného předpokladu, kterým je právě osvobození od soudních poplatků).

Pokud tedy stěžovatel velmi obecně namítá, že napadené usnesení městského soudu vykazuje znaky nesprávného posouzení právní otázky soudem, resp. že nebyly splněny podmínky pro zamítnutí jeho žádosti a návrhu, možno přezkoumat správnost závěrů městského soudu i na podkladě strohých námitek, aniž by tyto výhrady musely být doplňovány.

Předmětem napadeného usnesení městského soudu bylo především posouzení opodstatněnosti žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., v němž je kromě jiného uvedeno, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků se však, mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., též aplikuje - za použití ustanovení § 64 s. ř. s. - i ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Podle tohoto zákonného ustanovení lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků pak soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším obdobným okolnostem.

Nejvyšší správní soud předesílá, že při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlídnout nejen k výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadatel nebyl jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit.

Z dikce ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků.

Ve spise Městského soudu v Praze sp. zn. 9 Ca 327/2008 je založena stěžovatelova žaloba ze dne 17. 9. 2008 a žádost stěžovatele jako žalobce z téhož dne o osvobození od soudních poplatků (předpoklad a/). Ze stejného soudního spisu nevyplývá, že by žaloba stěžovatele byla

zjevně neúspěšná (například opožděná), a je tedy splněn i předpoklad pod písmenem b). Při zkoumání existence předpokladu c) je potřebné nejprve zdůraznit, že účastníka „zatěžuje“ jak břemeno tvrzení, tak i břemeno důkazní. Jinak řečeno, pokud chce být účastník ohledně své žádosti o osvobození od soudních poplatků procesně úspěšný, musí nejen uvést, v čem spatřuje svůj nedostatek prostředků, který dle jeho názoru vede k tomu, že nemůže soudní poplatek uhradit, ale současně musí i takové tvrzení řádně doložit.

Z uvedeného spisu městského soudu vyplývá, že stěžovatel plně nedostal ani břemeno tvrzení. Stěžovatel však zejména vůbec neunesl své břemeno důkazní v tom smyslu, že by městský soud na základě jím předložených důkazů mohl dospět k právnímu závěru pro stěžovatele příznivému. Právní úprava institutu individuálního osvobození od soudního poplatku totiž neukládá městskému soudu povinnost, aby sám za stěžovatele jako žalobce vyhledával skutečnosti, které by měly charakterizovat nedostatek stěžovatelových prostředků k uhrazení soudního poplatku. Městský soud nemůže presumovat finanční potíže stěžovatele, stejně jako např. existenci případných dluhů, byť by jinak tyto okolnosti mohly objektivně naplňovat podmínky k úplnému nebo částečnému osvobození od soudních poplatků.

Stěžovatel jako žadatel o osvobození od soudních poplatků uvedl v žádosti ze dne 17. 9. 2008 jen velmi stroze, že nemá finanční prostředky k tomu, aby mohl dostat svým poplatkovým povinností za podanou žalobu k městskému soudu, a že svou finanční situaci prokáže k výzvě tohoto soudu. Z instruktivních důvodů (žadatel stačí vyplnit jen předepsané kolonky k jednotlivým otázkám) proto městský soud zaslal stěžovateli v příloze Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků s výzvou ze dne 21. 10. 2008, že je třeba toto Potvrzení řádně vyplnit a vrátit tomuto soudu do 10 dnů ode dne doručení. Současně byl stěžovatel vyzván, aby v téže lhůtě městskému soudu sdělil, z jakých prostředků hradí náklady nutně spojené s pobytem v České republice (náklady na bydlení, stravu, ošacení, zdravotní péči a.j.). Stěžovatel byl v tomto dopise posléze poučen o tom, že pokud městskému soudu ve stanovené lhůtě v plném rozsahu nevyhoví, bude jeho žádost zamítnuta pro nesplnění zákonných podmínek. Tento dopis městského soudu (výzvu) i s uvedeným potvrzením (vzor 060 o. s. ř.) převzal stěžovatel do vlastních rukou dne 29. 10. 2008. Stěžovatel však na uvedenou výzvu městského soudu vůbec nereagoval a nezaslal mu ve stanovené lhůtě ani později žádnou požadovanou písemnost (vyplněné a podepsané Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků ani doklad o tom, z jakých prostředků hradí náklady nutně spojené s pobytem v České republice (náklady na bydlení, stravu, ošacení, zdravotní péči a.j)).

Městský soud proto právem konstatoval, že stěžovatel jako žadatel o osvobození od soudních poplatků nejenže neuvedl, v čem spatřuje nedostatek prostředků, který dle jeho názoru vede k tomu, že nemůže soudní poplatek uhradit, ale současně takové tvrzení vůbec ničím nedoložil. Jestliže tedy stěžovatel nedoložil přes výzvu ze dne 21. 10. 2008 městskému soudu, že nemá dostatečné prostředky, nesplnil ani zákonné předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, uvedené v ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. Žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků za podanou žalobu byla proto v souladu se zákonem zamítnuta napadeným usnesením městského soudu.

Předmětem napadeného usnesení městského soudu bylo také posouzení opodstatněnosti návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce v řízení o podané žalobě, kterým má být advokát.

Z ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. vyplývá, že navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda

senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát. Přestože zákon vychází z toho, že navrhovatel zásadně nemusí být v řízení o žalobě zastoupen, může pro něj být např. složitější případ obtížným břemenem a hrozilo by nebezpečí, že nedokáže svá práva obhájit. Jsou-li proto u navrhovatele dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může mu předseda senátu na jeho návrh ustanovit zástupce.

Pro posouzení toho, zda stěžovateli mohl být v řízení o žalobě ustanoven zástupce, je podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. mimo jiné rozhodná zákonná podmínka, kterou je to, zda stěžovatel splňoval předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků. Jak již bylo uvedeno, stěžovatel předpoklady pro osvobození od soudních poplatků nesplňoval (tvrzený nedostatek prostředků vůbec ničím nedoložil, a to ani přes výzvu městského soudu), a proto mu není již z tohoto důvodu (nedostatek zákonné podmínky) možno ustanovit zástupce (advokáta). V tom případě pak není vůbec podstatné, zdali je třeba zástupce k ochraně práv stěžovatele, či nikoliv.

Městský soud proto i v tomto případě právem konstatoval, že stěžovateli nebylo možno ustanovit pro řízení o žalobě zástupce z řad advokátů, neboť nesplnil zákonnou podmínku pro tento postup, kterým je splnění předpokladu, aby byl osvobozen od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů došel k závěru, že kasační stížnost proti napadenému usnesení městského soudu není opodstatněná a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Kasační soud již nerozhodoval o návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti (§ 107 s. ř. s.). O tomto návrhu totiž není nutné rozhodovat tam, kde Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti věcně rozhodne bez prodlení, tedy ihned poté, co je mu předložena, a po nezbytném poučení účastníků řízení, neboť za této situace nemohou skutečnosti tvrzené jako důvod pro přiznání odkladného účinku ani nastat (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2003, č. j. 2 Azs 3/2003 – 44, který je uveřejněn pod č. 173/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu).

Nejvyšší správní soud rozhodl rozsudkem bez jednání, protože mu takový postup umožňuje ustanovení § 109 odst. 1 s. ř. s.

Výrok o nákladech řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s., za použití ustanovení § 120 s. ř. s. Stěžovatel nedosáhl v řízení procesního úspěchu a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému pak nevznikly žádné náklady řízení o kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. března 2009

JUDr. Jaroslav Hubáček
předseda senátu